

Gyógyszerészeti kódex

DR. HENERÁRY LÁSZLÓ

A szakmai közvélemény régóta fennálló törekvését valósította meg a Magyar Gyógyszerészeti Társaság, amikor úttörő kezdeményezése és munkája alapján — az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztálya messzemenő támogatásával — elkészült a Gyógyszerészeti Kódex, egy olyan korszerű kézikönyv, mely a gyógyszerészet széles spektrumát átfogó szakmai ismereteken kívül a szervezési-vezetési, valamint az ehhez szükséges gazdasági ismereteket is feldolgozza, így a gyógyszerellátás — egymástól néha igen távol álló — területeinek többségében a komplex feladatkörök ellátásához szilárd alapokat nyújt.

*

A gyógyszerészet kialakulásában, fejlődésében és működésében az egészségügyi törvények és jogszabályok irányító szerepe döntő jelentőségű. Az 1876. évi XVI. törvénycikk megalkotása óta — amely a gyógyszerárakat a közegészségügy intézményei közé sorolja — megfigyelhető a szakmai közvéleménynek az a mindig fennálló törekvése, hogy a jogszabályokat, utasításokat az ország gyógyszerárakai egységesen értelmezzék és egységes azonos szintű egészségügyi ellátást nyújtsanak. Ezek a törekvések — úgy tűnt — végre megvalósulhatnak, amikor 1948-ban megjelent a gyógyszerészetről szóló XXX. törvénycikk, illetve az 1950. évi törvényerejű rendelet, mely a gyógyszerárak állami tulajdonba vételéről intézkedett.

Az 1954-ben kiadott „Egészségügyi jogszabályok gyűjteménye” majd az 1962. évi 23. számú „Egészségügyi Közlöny” melléklete megpróbálta a gyógyszerészetet és a gyógyszerellátást érintő jogszabályokat összegyűjteni és rendszerbe foglalni. A szocialista egészségügy dinamikus fejlődése, a gyógyszerészet területén végbement változások azonban megkövetelték a szervezeti és tartalmi módosulásokat tükröző új jogszabályok alkotását, ugyanakkor számos jogszabály elévült, így a gyakori javítások, módosítások áttekinthetlenné, végül használhatatlanná tették az említett kiadványokat.

A gyógyszerészet működését azonban nemcsak az „Egészségügyi Közlöny”-ben, hanem más hívatatos lapokban megjelent hatósági leiratok, állásfoglalások is szabályozzák. Ez a sokrétű ismeretanyag sem állt egységesen a gyógyszerellátást végző — különböző szintű — intézmények rendelkezésére.

Miután 1975-ben az egészségügyi ellátás hazánkban állampolgári joggá vált, majd ezt követően 1977-ben a gyógyszerellátásban egy merőben új — térítési díjas — rendszer került bevezetésre, sürgető szükségként fogalmazódott meg egy olyan

kézikönyv elkészítése, mely a gyógyszerészet széles spektrumát átfogó szakmai ismereteken kívül a szervezési-vezetési, valamint az ehhez szükséges gazdasági ismereteket is feldolgozza, így a gyógyszerellátás — egymástól néha igen távol álló — területeinek többségében a komplex feladatkörök ellátásához szilárd alapokat nyújt.

A Magyar Gyógyszerészeti Társaság kezdeményezése és úttörő munkája alapján — az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztálya messzemenő támogatásával — ez a kiadvány elkészült és „Gyógyszerészeti Kódex” néven megjelent. A „Gyógyszerészeti Kódex” elkészítése és kiadása a szó szoros és átvitt értelmében egyaránt nagyformátumú vállalkozás. Szoros értelemben véve azért, mert az A/4-es méretű, több mint 77 íves munka csak az alap, cserélhető pótlapokkal készült kivitele hosszú évekre (évtizedekre) biztosíthatja időszerűségét és használhatóságát. Átvitt értelemben pedig azért, mert a kitűzött célt mindenben elérte!

A Szerkesztő Bizottság dr. Zalai Károly egyetemi tanár elnökletével 18 főrészt osztotta fel a hatalmas ismeretanyagot; egy-egy részt a szakterület legjobb ismerői dolgoztak fel. A főrészek fejezetekre és alfejezetekre tagolódnak. A későbbi pótlás, illetve lapcsere érdekében a folyamatos lapszámozást mellőzték, ehelyett minden lap a rész és a fejezet jelzésével (az ABC nagybetűi, illetve római számok) külön kezdődő, folyamatos sorszámot kapott, így a kiadvány jól áttekinthető, könnyen kezelhető, a pontos és gyors eligazodást a tartalomjegyzék biztosítja. A jogszabályokra való hivatkozásoknál a szerzők következetesen jártak el, általában a jogszabály számát és lelőhelyét közlik, a címét csak ott, ahol egyidejűleg nagyobb számú jogszabályra való hivatkozás volt szükséges. Mindezzel az elmélyültebb ismeretszerzést, a könnyebb visszakeresést szolgálják.

Az A rész a „Szakigazgatás-szakellenőrzés” kérdéseit tárgyalja: az állami mechanizmus, a jogszabályok, az egészségügyről szóló törvény, az egészségügy állami irányítása, az egészségügyi szakigazgatás, az ellenőrzés. Itt kapott helyet az Országos Gyógyszerészeti Intézet feladatairól, szakmai irányító-szervező és tudományos kutatómunkájáról szóló fejezet.

A B rész a „Felsőfokú képzés” ismeretanyagát közli. A gyógyszerész képzés mellett a gyógyszerészdoktor képzés, a szakgyógyszerész képzés valamint a gyógyszerész továbbképzés rendszerét is ismerteti.

A C rész a „Középfokú képzés”-sel, így az egészségügyi szakdolgozók képzésével, a képesítésükre

és működésükre vonatkozó rendelkezésekkel foglalkozik.

A *D* rész a „*Rendtartás- fegyelmi felelősség*” szabályait összegzi, így az egészségügyi képesítéshez kötött tevékenység folytatására való jogosultság feltételeit, az ezzel kapcsolatos magatartást, illetve az orvosi és gyógyszerészeti tevékenység kifejtésének bizonyos esetekben történő korlátozását.

Az *E* rész a „*Gyógyszerek egyes csoportjaira vonatkozó ismeretek*”-et közli. (Gyári gyógyszerkészítmények; szerobakteriológiai készítmények; radioaktív gyógyszerek; gyógytápszerek; kémiszerek; diagnosztikumok.)

Az *F* rész a „*Kábítószerekre-pszichotróp anyagokra vonatkozó rendelkezések*”-et fogja össze: termelés, gyártás, feldolgozás, forgalomba hozatal, raktározás, felhasználás. Ismerteti a kábítószer rendelés és kiadás szigorú szabályait. Külön fejezet foglalkozik a pszichotróp anyagokkal.

A *G* rész a „*Gyógyszerellátás rendszere*” címszó alatt az egészségügyi törvénynek a gyógyszerészettel kapcsolatos fontosabb rendelkezéseit, a gyógyszerforgalmazás alapvető szabályain keresztül mutatja be a gyógyszer útját az előállítótól a betegig.

A *H* rész a „*Gyógyszerrendelési és kiadási szabályok*” összefoglalásával (vényírás, gyógyszerkiadás vény nélkül; gyógyszerkiadás vényre; gyógyszerek árazása stb.) elsősorban a közforgalmú gyógyszertárak részére nyújt iránymutató támogatást. Az *I* rész az „*Intézeti gyógyszerellátás szabályait*” ismerteti.

A *J* rész „*A gyógyszerértári központok működését*” vázolja, megismerteti az állami vállalat fogalmával, a vállalati törvénnyel, a kollektív szerződések irányelveivel, a személyzeti feladatokkal, a szakfelügyelet és a galenusi laboratóriumok munkájával, a vállalati pénzforgalommal, a bérügyekkel, a gyógyszerértári központok eszközállományának kérdéseivel.

A *K* rész „*Beruházás-fenntartás-felszerelés*” címmel közli mindazon tudnivalókat, melyek a hálózatfejlesztés bonyolult munkájához elengedhetetlenül szükségesek: beruházások tervezése; pénzügyi megalapozása; tervdokumentációk; a vállalatok illetve egészségügyi intézetek és intézmények beruházási rendje; a közforgalmú intézetek és beruházása és felszerelése; a gyógyszerészettörténeti emlékek védelme; a hálózatfejlesztéssel kapcsolatos szerződések. Külön fejezet foglalkozik a dolgozók lakásépítésének munkáltatói támogatásával.

Az *L* rész a „*Munkahelyi demokrácia egyes kérdései*”-t tárgyalja, kiemelve az üzemi demokrácia, az ifjúságpolitikai feladatok és a munkamozgalmak szerepét és jelentőségét.

Az *M* rész az „*Egészségnevelés*” feladatait összegzi, kitér az egészségnevelés gyakorlata és egyes szabályzott egészségnevelési teendők ismertetésére az egészségnevelés szervezeti felépítésére.

Az *N* rész a „*Gyógyszerbiztonság*” szempontjait elemzi: gyógyszerbiztonsági vizsgálatok, azok engedélyezési és értékelési rendje; gyógyszer-törzskönyvezés. Külön fejezetekben tárgyalja a gyógy-

szergyártás biztonsági szempontjait, az ellenőrzött gyógyszergyártást, a gyógyszer forgalombahozatala utáni biztonsági szempontokat, a gyógyszerutilizációt és a gyógyszerekről szóló információt.

Az *O* rész a „*Toxikológiai szolgálat*”, mely a mérgezésekkel kapcsolatos törvényi szabályozások, a mérgeknek minősülő anyagokkal kapcsolatos eljárások, a forgalombahozatali engedélyt megelőző egészségügyi vizsgálatokhoz kötött anyagok ellenőrzése és a mérgező hatású anyagok bejelentési kötelezettségén túl ismerteti az egyes mérgezések esetén követendő eljárásokat is. Külön fejezet tárgyalja a gyógyszerészek toxikológiai tevékenységét.

A *P* rész az „*Újítások*” jogi szabályozását, az újítómozgalom, az egészségügyi újítások kérdéseit vizsgálja. Az *R* rész a „*Munkavédelem-egészségvédelem, tűzvédelem*” szerteágazó ismeretanyagát öleli fel.

Az utolsó *S* rész „*Egyéb ismeretek*” címszó alatt különleges gyógyszerforgalmi kérdéseket, az egészségügyi igazgatás egyes periférikus szakterületeit tárgyalja. Itt kaptak helyet olyan fontos fejezetek, mint a gyógyszerészet társadalmi szervezete, a Magyar Gyógyszerészeti Társaság jogállása és alapszabálya; a szakkönyvtárak; az emlékérmek alapításának és adományozásának kérdése.

A felesleges kettősségek elkerülése érdekében a Szerkesztő Bizottság nem vette fel jelen kiadványba az „*Útmutató a gyógyszerkészítmények rendelésére*” ismeretanyagát, valamint az érvényben lévő VI. Magyar Gyógyszerkönyv-et érintő — azt kiegészítő vagy módosító rendelkezéseket, az Országos Gyógyszerészeti Intézet egyéb határozatait, valamint a Formulae Normales-szel kapcsolatos ismereteket. Különös súlyt helyezett viszont arra, hogy azok az irányelvek és szabályozások, amelyek hivatalos lapban nem jelentek meg (vagy megjelentek, de mellékleteik hiányoznak) lehetőleg minél nagyobb részletességgel szerepeljenek.

Mint minden úttörő vállalkozásnak, a „*Gyógyszerészeti Kódex*”-nek is vannak hiányosságai. Egyes fejezetei már a megjelenés pillanatában elavultak. Ez azonban a későbbiekben a pótlás és cserelapokkal korrigálható lesz. A 18 főrész között terjedelmüket és jelentőségüket tekintve aránytalanságok fedezhetők fel. Így pl. viszonylag nagy teret szentel a kódex a *K* résznek, amely tíz fejezetben foglalkozik beruházási, fenntartási és felszerelési kérdésekkel. Való igaz, hogy ez a terjedelmes ismeretanyag a gyógyszerészeknek csak igen szűk körét érinti, hiszen az ismert gazdasági okok miatt a hálózatfejlesztési munkák az elmúlt időszakban lelassultak. Másfelől viszont az is igaz, hogy ha az évente létesített vagy korszerűsített gyógyszertárak közül akárcsak egy-nél vagy kettőnél is sikerült — az eljárási szabályok, az ok-okozati összefüggések pontosabb ismeretében — olosóbb, jobb és gazdaságosabb, egyszóval hatékonyabb lebonyolítást elérni, akkor már sokszorosan visszatérült annak az egykét ívnyi többletnek a költsége, amit a részletesebb ismertetés megkívánt.

A „Gyógyszerészeti Kódex” joganyagának eredeti lezárása 1981. június 30-ával történt. Később — annak érdekében, hogy az elhúzódnó kiadónymondai átfutási idő okozta hátrányt legalább részben kompezálják — lehetőség nyílt az 1981 július 1-től 1982 július 30-ig terjedő időszak rendeleteit, utasításait, de főleg jogszabálymódosításait feldolgozni és betördelni. Így viszont a megnövekedett terjedelem és a jobb (vastagabb) minőségű papír következtében a kötet nem fért el a már elkészített borítóban. A Medicina Könyvkiadó vállalta egy második — megfelelő nagyságú — borító elkészítését, ennek a megrendelésével azonban eddig a kiadó tájékoztatása szerint — csak kevesen éltek. Pedig már nyomdában van az 1983. évi pótlás, amelynek besorolásához szükség van az új borítóra, ennek hiányában a kódex szakzerű használata hosszú távon nem biztosítható.

1984. decemberében megjelent és a Medicina által szétküldésre került a Kódex 1983. évi pótlása. Ennek behelyezése — gyakorlati próba alapján — kevesebb, mint fél órát vesz igénybe; ezzel a kötet 1983. június 30-ig naprakész. A pótláshoz írt előszóból azonban kitűnik, hogy az 1983. július 4-i ár- és szabályváltozások a június 30-i zárónap ellérére szerepelnek a pótlásban.

Mindez nagy jelentőségű abból a szempontból, hogy ilyen módon viszonylag nagyon kevés munkával, csöppnyi törődéssel minden munkahelyen rendelkezésre állhat egy nem elavult iránymutató gyűjtemény. A megfelelő elhelyezés előfeltétele azonban, hogy a második borító rendelkezésre álljon. E nélkül a használat nagyon nehéz.

Tudomásunk szerint az 1984. évi pótlás már nyomdában van. Reméljük, ez hamarabb kézbe kerülhet, mint 1985. decembere.

A „Gyógyszerészeti Kódex”-ből néhány példány még kapható (750 Ft-os áron) a Semmelweis Orvosi Könyvesboltban. Ez elsősorban azokat a létesítményeket érdekelheti, melyek elmulasztották az eredeti 1980. évi megrendelést.

A kódexet a gyógyszerészet bármely területén dolgozó szakemberek haszonnal forgathatják, de a gyógyszerész-jelöltek, a szakgyógyszerész-jelöltek (elsősorban a „Gyógyszerellátási és gyógyszerügyi szervezési”, illetve az „Egészségügyi-gyógyszerügyi igazgatás” szakágazatban) részére nélkülözhetetlen, hiszen most végre együtt van az a rendkívül széleskörű tananyag, amelyet eddig csak számtalan — részben alig fellelhető forrásból — kellett (volna) összeszedni.

A magyar gyógyszerész társadalom köszönettel és hálával tartozik mindazoknak, akik valamilyen képpen részt vállaltak-e szerteágazó munkában, így az egyes fejezetek szerzői: Dudits István, dr. Egervári Lászlóné, dr. Hamvas József, dr. Kempler Kurt, dr. Kolos Ede, dr. Kósa László, dr. Kovách Anna, dr. Kubinyi András, dr. Lipták József, Marjay Zoltánné, dr. Tornócs Zoltán, dr. Tóth Barna, dr. Vincze Zoltán, dr. Zajta Erik,

dr. Zalai Károly; a szerkesztés bonyolult munkáját végző dr. Kempler Kurt; a lektori teendőket ellátó dr. Bayer István és dr. Harangi György; és a Szerkesztő Bizottság elnöke — a munkát inspiráló, irányító és összefogó — Prof. dr. Zalai Károly személye iránt.

A „Gyógyszerészeti Kódex”-et valamennyi magyar gyógyszerész büszkén vállalhatja és magáénak vallhatja.

Х е н е р а р и Л а с л о : *Фармацевтический кодекс*

Венгерское Фармацевтическое общество осуществило давнее стремление профессиональной общности, когда, на основании инициативы и работы — при поддержке Главного фармацевтического отдела Минздрава ВНР — был создан Фармацевтический Кодекс, такая современная справочная книга, которая, кроме охватывающих широкий спектр фармацевтики, профессиональных знаний, обрабатывает также вопросы организации и руководства, а также необходимые для этого хозяйственные знания, давая, таким образом, твердые основы для выполнения комплексных кругов обязанностей в большинстве областей — иногда довольно далеко отстоящих друг от друга — лекарственного снабжения.

L. H e n e r á r y : *The Codex Pharmaceuticus*

An old desire of professionals has been fulfilled, when the Codex Pharmaceuticus was published on the initiatives of the Hungarian Pharmaceutical Society and supported considerably by the Ministry of Health.

This is an up to date handbook, comprising a wide spectrum of the professional knowledges of pharmacy as well as that of organisation and management with the necessary economical instructions.

In different fields of drug distribution — sometimes very far from each other — this work serves as a useful basis in order to fulfil some complex scopes of duties.

Dr. L. H e n e r á r y : *Pharmazeutischer Kodex*

Mit der Fertigstellung des Pharmazeutischen Kodexes erfüllte die Ungarische Pharmazeutische Gesellschaft einen seit langem bestehenden Wunsch der öffentlichen Meinung der Fachleute. Dieses zeitgemäße Handbuch, welches der bahnbrechenden Anregung und Arbeit der Ungarischen Pharmazeutischen Gesellschaft der weitgehenden Unterstützung der Pharmazeutischen Hauptabteilung des Ministeriums für Gesundheitswesen zu verdanken ist, beinhaltet ausser den das breite Spektrum der Pharmazie umfassenden fachlichen Kenntnissen auch organisatorische und Leitungskenntnisse sowie die dazu nötigen ökonomischen Daten und bietet auf diese Weise zur Versorgung der Komplexen Aufgaben der voneinander meist weit entfernten Gebiete der Arzneiversorgung feste Grundlagen.

★ *Resumo en Esperanto:*

D—ro L. H e n e r á r y : *Farmacia kodekso*

La Hungara Farmacia Asocio efektivegis delonge ekzistantan klopodon de la faka publika opinio, kiam surbaze de ĝia pionira iniciato kaj laboro — per efika apogo de Farmacia Ĉefsekcio de la Ministerio pri Sano — pretiĝis la Farmacia Kodekso, tia moderna manlibro, kiu krom la fakaj konoj (ĉirkaŭtenantaj vastan spektrom de la farmacio) prilaboras ankaŭ la organizajn-gvidadajn kaj la — al tiuj ĉi lastaj bezonatajn — ekonomiajn konojn. Tiamaniere ĝi donas firmajn bazojn al plenumo de kompleksaj taskaroj en plejmulto de la tereno de la medikamentprovizado, kiuj staras kelkfoje tre malproksime unu de la alia.

(Pest megyei Tanács Gyógyszertári Központja, 1/7 számú gyógyszerértára, Dabas, Bikszá Miklós utca 434.— 2370.)

Erkezett: 1984. XII. 13.